

'Hoezo behandelverbod? Dat maak ik wel uit'

Wat te doen als familie zich verzet tegen de eis van een patiënt tot niet-behandeling? Een schriftelijke weigering is in principe bindend, zegt KNMG-beleidsadviseur Eric van Wijlick.

31 januari 2012 - Column van Eric van Wijlick, beleidsadviseur KNMG

De heer Smit is 62 jaar en dement. Hij herkent zijn vrouw en kinderen niet meer, weigert te eten en trekt zich steeds meer terug. Er is geen communicatie meer met hem mogelijk over de behandeling. Kort voordat hij dement werd, heeft hij een schriftelijke wilsverklaring opgesteld en vastgelegd dat hij, als hij dement zou zijn, geen antibiotica meer wil krijgen bij een eventuele longontsteking. Hij vindt dat zijn leven op die manier onnodig lang gerekt zou worden. De familie is het hier niet mee eens. [1]

Wat doet u als arts als een longontsteking ontstaat? U zou kunnen neigen naar de gedachte 'Een beetje domme beslissing van de heer Smit, want een longontsteking is prima te behandelen. En zo wil de familie het ook'. Gelukkig laat het KOPPEL-onderzoek uit 2011 [1] zien dat de meeste artsen aanvoelen dat dit niet kan en hun gezonde verstand gebruiken. Om een conflict met de familie te voorkomen is het goed om met hen over de wilsverklaring te praten. De boodschap behoort dan wel te zijn: alleen de wil van de patiënt telt. Niet de mening van de familie of wie dan ook, inclusief die van de arts telt.

Volgens het onderzoek is de kans groot dat u het behandelverbod als een *verzoek* beschouwt om de longontsteking niet te behandelen. Dat is echter onjuist. Iedere arts moet weten dat een schriftelijke behandelweigering niet als een verzoek moet worden opgevat, maar als een *dwingend voorschrift*. Helaas weten vier op de tien artsen dit niet. Maar dit vloeit voort uit de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst (Wgbo): er is geen toestemming van de patiënt om te behandelen.

"Iedere arts moet weten dat een schriftelijke behandelweigering niet als een verzoek moet worden opgevat, maar als een dwingend voorschrift"

Een schriftelijke behandelweigering is dus bindend, maar u moet toch een aantal zaken beoordelen voordat u hiernaar handelt. Dat kan in acute situaties lastig zijn. Was de patiënt wilsbekwaam ten tijde van het opstellen van de behandelweigering en is de verklaring authentiek? Verkeert de patiënt in de situatie zoals die op papier staat? Omschrijvingen leiden nogal eens tot interpretatieverschillen, zoals: 'Wanneer ik door welke oorzaak ook kom te verkeren in een geestelijke of lichamelijke toestand die mij geen of nauwelijks uitzicht biedt op terugkeer tot een voor mij redelijke en waardige levensstaat'.

Bespreek een wilsverklaring daarom altijd en documenteer dit in het dossier. Stel u ook actief op bij het tijdig informeren over en zo nodig behulpzaam zijn van de patiënt bij het opstellen van een realistische en heldere wilsverklaring. [2] Is de patiënt wilsbekwaam en wordt u geconfronteerd met een te abstracte wilsverklaring, onderzoek dan actief wat de wil van de patiënt is. [3] Neem bijvoorbeeld contact op met de betrokken huisarts, medisch specialist of specialist ouderengeneeskunde.

Kortom, de longontsteking van meneer Smit mag u niet behandelen. Als hij maar duidelijk heeft aangegeven voor welke situatie dit behandelverbod geldt en mits u weet dat hij wilsbekwaam was toen hij de verklaring opstelde. En de patiënt? Die doet er verstandig aan

schriftelijk vast te leggen wie hem of haar vertegenwoordigt. Maar bovenal moet ook hij tijdig met de arts en zijn naasten over zijn behandelverbod spreken.

Eric van Wijlick, beleidsadviseur KNMG

1. Deze casus is gebruikt in het KOPPEL-onderzoek. J.J.M. van Delden, A. van der Heide, S. van der Vathorst et al. Kennis en opvattingen van publiek en professionals over medische besluitvorming en behandeling rond het einde van het leven. Den Haag, ZonMw, juni 2011. Zie www.zonmw.nl.
2. Zie [KNMG-handreiking Tijdig praten over het overlijden](#).
3. Zie de uitspraak van het Regionaal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg te Groningen (G2011/03). Er is tegen de uitspraak hoger beroep ingesteld.

Zie ook:

- [Dossier Rechten van de patiënt](#)
- [Dossier Levensende](#)